

D ů v o d y :

K zajištění žalobou vymáhaného nájemného bylo žalobkyni již povoleno zájemné popsání svršků podle § 1101 obč. zák., jež jest ve své podstatě zatímním opatřením (srov. rozh. čís. 8131 sb. n. s.). Jde nyní jen o doplnění povoleného zatímního opatření uschováním svršků podle § 379 čís. 1 ex. ř., jež první soud povolil, ale rekursní soud k rekursu odpůrkyně ohrožené strany zamítl z důvodu, že strana ohrožená neuvedla podle § 389 ex. ř. v návrhu dobu, na kterou opatření to navrhuje. Šlo tu o formální vadu, jež mohla býti napravena podle §§ 84 a 85 c. ř. s. a §§ 78 a 402 exek. ř. (§§ 86, 89 a 100 jed. ř.), kdyby vadila řádnému vyřízení návrhu, která však sama o sobě nebyla důvodem pro zamítnutí návrhu. Měl-li rekursní soud za to, že vada ta brání řádnému vyřízení, měl naříditi její odstranění. Toho ovšem nyní již není třeba, neboť stěžovatelka v dovolacím rekursu sama uvádí, že prozatímní opatření mělo býti povoleno, když nic jiného nenavrhla, až do doby, kdy rozsudek ve sporu o nájemné vejde v moc práva — což ostatně v souzeném případě vyplývá z okolností, že je veden spor o nájemné, k jehož zajištění povoleno prozatímního opatření bylo navrženo (srov. rozh. čís. 10924 sb. n. s.).

Čís. 14300.

Vyrovnačí řád ze dne 10. prosince 1914 čís. 337 ř. z.

Slova předpisu § 47 vyr. ř. čís. 331/1914 »to, co splněno na základě neplatné úmluvy.....« jest pojímati ve smyslu užším a je rozuměti plněním jen to, co bylo plněno skutečně na pohledávku, buď placením ve smyslu § 1412 obč. zák. nebo dáním na místě placení (§ 1414 obč. zák.), nelze však za plnění v tomto smyslu pokládati zřízení práva zástavního, byť se stalo v důsledku plnění smluvního závazku uloženého dohodou nicotnou podle § 47 vyr. ř.

(Rozh. ze dne 11. dubna 1935, Rv I 973/33.)

Podle pravoplatného soudního vyrovnaní zahájeného o jmění bratra žalobcova obdrželi věřitelé vyrovnačího dlužníka 42% svých pohledávek. K vyrovnačímu řízení přihlásila svoji pohledávku též žalovaná společnost. Ještě dříve, než vyrovnaní bylo soudem schváleno, přistoupil žalobce ujednáním se žalovanou ze dne 22. října 1926 k tomuto dluhu svého bratra do 50.000 Kč a zavázal se jako rukojmí a plátce solidárně se svým bratrem do této výše pohledávku žalované zaplatiti. Zároveň dal k zajištění této pohledávky žalované do zástavy své nemovitosti a došlo ku vkladu zástavního práva na ně pro onu pohledávku 24. října 1926. Žalobce tvrdě nyní, že jeho ujednání ze dne 22. října 1926 se žalovanou, jímž k dluhu svého bratra přistoupil, je podle § 47 vyr. ř. neplatné, domáhá se výroku, že pohledávka žalované 50.000 Kč nepozůstává po právu a žádá od žalované vydání listiny, způsobilé k výmazu této pohledávky z knih. N i ž š í s o u d y žalobu zamítly, o d v o l a c í s o u d z těchto důvodů: Ujednáním ze dne 22. října 1926 byla za-

lované poskytnuta nedovolená výhoda. Zvláštním nadlepšením jest každá materiální výhoda poskytnutá věřiteli dlužníkem nebo jinou osobou, již se zmenšuje újma věřiteli z vyrovnání hrozící bez ohledu na to, zda se to děje přímo, na př. větší kvota, nebo zastřeně u příležitosti snad jiné, jinak dovolené úmluvy (srov. rozh. čís. 7299 sb. n. s.). Použití § 47 vyr. ř. není vyloučeno § 58 vyr. ř. Jde tedy pouze o rozhodnutí, měla-li býti žaloba v daném případě podána ve lhůtě § 47 vyr. ř. V ujednání ze dne 22. října 1926 přistupuje žalobce ku dluhu svého bratra, který má u žalované strany v obnose nejméně 100.000 Kč, a to do výše 50.000 Kč, a zavazuje se zaplatiti žalované straně z důvodu tohoto přístupu 50.000 Kč v měsíčních splátkách po 4.000 Kč, a to jako rukojmí a plátce solidárně se svým bratrem a ku zajištění této pohledávky dává žalované straně do zástavy své reality v ujednání blíže uvedené a svoluje ke vkladu zástavního práva pro tuto pohledávku. Vklad tento stal se dne 24. října 1926. § 47 vyr. ř. stanoví, že, co bylo na základě neplatné smlouvy plněno, může býti do tří let zpět požadováno. Pod slovem plněno (geleistet) rozuměti sluší, co bylo dáno na základě neplatného ujednání, patří sem tedy i zástava za dluh vyrovnacího dlužníka, ale i tato může býti požadována zpět jen ve třech letech, třeba dána byla jen ku zajištění pohledávky věřitelovy. V daném případě domáhá se žalobce na žalované straně vydání listiny k výmazu knihovní pohledávky per 50.000 Kč způsobilé, tím žádá vrácení zástavy, t. j. toho, co na základě neplatného podle § 47 vyr. ř. ujednání bylo dáno, a bylo proto žalobu tuto podati do tří let. Ježto žaloba podána až po uplynutí tříleté lhůty, byla zamítnuta právem.

Nejvyšší soud změnil rozsudky nižších soudů a uznal podle žaloby.

Důvody :

Nižší soudy dospěly k úsudku, že úmluvou stran ze dne 22. října 1926 byla žalované poskytnuta nedovolená výhoda ve smyslu § 47 býv. vyr. řádu z podnětu vyrovnacího řízení, zahájeného o jmění bratra dovolatelova. Tato výhoda spočívala v tom, že měla žalovaná dostati kromě 42% vyrovnací kvoty, kterou měl platiti vyrovnací dlužník, ještě od dovolatele jako rukojmího a plátce další částku 50.000 Kč ve splátkách po 4.000 Kč měsíčně, k jejímuž zajištění bylo zřízeno právo zástavní na nemovitostech dovolateli patřících. Dovolatel v žalobní prosbě se domáhá výroku, že pohledávka žalované 50.000 Kč s příslušenstvím není po právu, a vydání listiny způsobilé k výmazu této pohledávky z knih. Nižší soudy zamítly žalobu z důvodu prekluse žaloby, poněvadž dle druhé věty § 47 býv. vyr. řádu může býti jen do tří roků požadováno zpět bez újmy dalších nároků na náhradu to, co bylo plněno na základě takové neplatné úmluvy nebo ze závazku převzatého k zastření takové úmluvy, a poněvadž tato žaloba byla na soud podána až po uplynutí této propadné lhůty, nebylo lze jí vyhověti. Odvolací soud vycházel z názoru, že pod pojmem »plnění« rozumí se i dání zástavy, třebas tato sloužila jen k zajištění pohledávky, a že tudíž vrácení takové zástavy lze požadovati také jen v oné propadné tříleté lhůtě. S tímto názorem dovolací soud nesouhlasí. Nutno si předem uvědomiti zásadu § 449

obč. z., dle níž zástavní právo se vztahuje vždy jen k platné pohledávce, že je povahy akcesorní, jeho platnost je podmíněna platností pohledávky, k jejímuž zajištění slouží. Dohoda, na jejímž podkladě došlo ke zřízení práva zástavního, je neplatná — nicotná — (§ 47 býv. vyr. ř.), šlo tedy o neplatnou pohledávku, k jejímuž zajištění sloužila zástava nemovitostí. Nicotnost pohledávky nemůže být napravena ani dodatečným uznáním ani zřízením zástavy, a mohl by proto vždy dovolatel námitku nicotnosti uplatňovati, ať jako osobní dlužník, ať jako hypotekární dlužník proti případné žalobě věřitelky — žalované — o zaplacení 50.000 Kč, a žaloba taková neměla by úspěchu, i kdyby byla podána po uplynutí tříleté lhůty; hypotekární dlužník za tohoto stavu věci musil by s vyřízením neplatnosti pohledávky, zajištěné právem zástavním, vyčkatí projití 30leté promlčecí lhůty (§ 62 kn. zák.). Než předpisy § 47 býv. vyr. ř. jako zvláštního zákona jsou rázu výjimečného a nelze je vykládati způsobem extensivním. Proto slova tohoto předpisu »to, co plněno na základě neplatné úmluvy« nutno pojímati ve smyslu užším a je rozuměti plněním jen to, co bylo plněno skutečně na pohledávku, tedy buď placením ve smyslu § 1412 obč. z. nebo dáním něčeho jiného na místě placení (§ 1414 obč. zák.), nelze však za plnění v tomto smyslu pokládati již zřízení práva zástavního, byť se stalo v souzeném případě v důsledku plnění smluvního závazku uloženého dohodou ze dne 22. října 1926. Pokud nenastala realizace zástavního práva, nelze tvrditi, že bylo něco plněno na pohledávku; zástavní právo zůstává tu až do svého zrealisování pouhým zajištěním pohledávky, jeho zřízením nebylo však na pohledávku ještě nic plněno. Domáhání se práva na vrácení zástavy za tohoto stavu věci není časově obmezeno předpisy § 47 býv. vyr. ř., a nemůže proto býti dovolateli na újmu, že neuplatnil svého práva ve lhůtě tříleté.

Čís. 14301.

K výkladu § 67 zákona o pojišťovací smlouvě č. 501/17 ř. z.

Oznámil-li zcizitel pojišťovně zcizení pojištěné věci, aniž se byl zmínil o změně v úchově, bylo na pojišťovně, aby upozornila zcizitele, že pojišťovací smlouva zaniká teprve změnou v úchově. Neučinivši tak, zabránila sama, že se zavčas nedověděla o změně v úchově.

(Rozh. ze dne 11. dubna 1935, Rv I 1297/33.)

Žalující pojišťovna uzavřela se žalovaným Josefem S-ou dne 23. dubna 1926 pojišťovací smlouvu proti škodám z havarie auta. Proti žalobě na zaplacení prémie za dobu od 24. dubna 1931 do 24. dubna 1932 namítá žalovaný (jeho pozůstalost), že pojišťovací poměr zanikl podle § 67 poj. zák. dne 15. dubna 1931 darováním auta zůstavitelem synu Jaroslavovi S-ovi, o čemž byla žalující dopisy ze dne 22. dubna 1931 uvědoměna. N i ž š í s o u d y uznaly podle žaloby, p r v ý s o u d z těchto d ů v o d ů: Podle § 67 zák. o smlouvě pojišťovací při zcizení pojištěné movité věci zaniká pojišťovací poměr, jakmile se věc vyloučí z úchovy zcizitele, pojišťovateli však přísluší prémie až do konce pojišťovacího období, v němž nabyl vědomosti o změně úchovy. V souzeném